

Katarina Habe

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
katarina.habe@uni-mb.si

Povezanost samopodobe in samoučinkovitosti z glasbenim izobraževanjem

Povzetek

V prispevku predstavljamo rezultate raziskave, katere namen je bil preveriti povezanost konceptov samopodobe in samoučinkovitosti z glasbeno izobrazbo pri osnovnošolcih. Rezultati so pokazali, da sta oba izbrana koncepta samovrednotenja (samopodoba in samoučinkovitost) pomembno povezana z oceno pri pouku glasbe. Povezanost med oceno pri inštrumentu in samopodobo se ni izkazala kot pomembna, medtem ko se je potrdila povezanost med oceno pri inštrumentu in samoučinkovitostjo. Tako samopodoba kot tudi samoučinkovitost pa nista bili povezani z oceno pri nauku o glasbi.

Pri ugotavljanju razlik med učenci, ki obiskujejo glasbeno šolo, in tistimi, ki je ne, smo odkrili pomembne razlike tako v samopodobi kot tudi v stopnji samoučinkovitosti. Oba koncepta sta bolj izražena pri posameznikih, ki obiskujejo glasbeno šolo. Iz tega lahko sklepamo, da so učinki aktivnega ukvarjanja z glasbo na samopodobo in samoučinkovitost pozitivni, zato bi lahko v sistemu osnovnega šolanja namenili večjo pozornost temu vzvodu, ki nam zelo učinkovito pomaga pri oblikovanju otrokove zdrave samopodobe. Raziskavo bi bilo priporočljivo nadgraditi v smislu preučevanja kavzalnega odnosa vpliva glasbenega izobraževanja na oblikovanje samopodobe in v smislu bolj primerne nabora inštrumentov za merjenje samovrednotenja v povezavi z glasbeno aktivnostjo.

Ključne besede: samopodoba, samoučinkovitost, vplivi glasbe, glasbeno izobraževanje, osnovnošolci

Abstract

The aim of the study was to establish the relationship between self-image and self-efficacy on one hand and music education on the other. The research was conducted among 153 primary school pupils in Slovenia. Results show that both factors, self-image and self-efficacy, are strongly connected to good grades in music lessons in primary school. The connection between grades in instrumental practice in music schools and self-image was not established, while a strong connection was confirmed between grades in the subject of instrumental practice and self-efficacy. Neither self-image nor self-efficacy was shown to be connected to high grades at the subject of music theory. In establishing the differences between those pupils which attend music school and those who do not, we discovered important differences in self-image and self-efficacy. Both concepts are expressed more strongly in individuals who attend music school. Since the effects of active involvement of music are positive for self-image as well as self-efficacy, we recommend that more attention to this mechanism should be paid in our school system because it helps form a child's healthy self-esteem. This study should be complemented by establishing a causal relationship between music education and self-esteem and on with a selection of more specific tests for measuring the concepts of self-worth in relation to music activity.

Keywords: self-esteem, self-efficacy, influence of music, music education, secondary school pupils

Uvod

Uspešno in zadovoljno funkcioniranje v sodobni družbi od posameznika zahteva pozitivno samopodobo in visoko stopnjo samoučinkovitosti. Šolski sistem kot akter sekundarne socializacije si prizadeva najti vzode, kako vplivati na oblikovanje zdrave samopodobe učencev, ki se zrcali na vseh ravneh posameznikovega delovanja. Darja Kobal Grum, ena izmed vidnejših raziskovalk samopodobe v slovenskem prostoru, navaja, da je bila v slovenskem šolstvu samopodoba dolgo časa drugotnega pomena, saj je bil primarni poudarek na kognitivnih ciljih in storilnosti naravnosti učencev (Kobal, 2000). Šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je začelo več pozornosti posvečati omenjenemu konceptu. Skrb za pozitivno in realno samopodobo je ena izmed temeljnih nalog vzgoje in izobraževanja. Sodobne raziskave namreč kažejo, da je pozitivna samopodoba visoko povezana z učno uspešnostjo pri posameznih predmetih in s splošno učno uspešnostjo (Kobal, 2000). Samopodoba učencev je sestavljena iz področij, ki vsako zase pokrivajo različne učne predmete, in iz področij, ki se ne nanašajo neposredno na šolske in učne kontekste. Pri tem je lahko glasbena dejavnost področje, v okviru katerega lahko učenci pridobivajo pozitivne izkušnje in tako oblikujejo pozitivno samopodobo. Še posebno skupinsko glasbeno udejstvovanje (petje v zborih, igranje v komornih zasedbah, orkestrih) kaže številne pozitivne učinke na socialni in emocionalni razvoj posameznika (Costa-Giomi, 2004). Na eni strani pouk glasbe v osnovnih šolah, na drugi strani obiskovanje glasbene šole ali kakšnih drugih oblik zunajšolskih glasbenih dejavnosti sta lahko področji, v okviru katerih lahko otrok oblikuje zdravo samozavest. Glasba namreč neposredno nagovarja otrokov čustveni svet in mu pomaga graditi temelje zdrave samopodobe. Glasbeno dejavnost kot orodje oblikovanja zdrave samopodobe in samospoštovanja uspešno uporabljajo tudi v glasbeni terapiji. Pri posameznikih z nizko samozavestjo glasbo uporabljajo kot učinkovito terapevtsko sredstvo (Clendonon-Wallen, 1991; Kiviland, 1986).

Oprelitev različnih konceptov samovrednotenja

Naj na začetku najprej razmejimo nekaj strokovnih izrazov, ki se nanašajo na posameznikovo samovrednotenje. Oprelili bomo koncepte, ki jih je v določenih delih težko ločevati med seboj, obstajajo pa razlike, ki jih moramo poznati.

D. Kobal (2000) **pojmem samopodobe** označuje kot skupek zavednega in nazavednega. V tuji literaturi srečamo še druge izraze (npr. self-esteem, self-schema, selfunderstanding, self-theory). Vsi se nanašajo na samopodobo, s tem da poudarjajo različne oz. posamezne, določene vidike znanja, ki ga ima posameznik o sebi (Juriševič, 1999).

Vasta, Haith in Miller (1997, v Habe, 2005) navajajo, da je eden izmed zelo pomembnih vidikov čustvenega področja pojmovanje samega sebe. Torej samopodobo označuje skupek pojmovanj in predstav, ki jih imamo o sebi in svojih sposobnostih.

Shavelson in Bolus (1982) delita samopodobo na akademsko (nanaša se na uspešnost pri različnih šolskih predmetih, npr. glasbena samopodoba) in neakademsko (1) socialna, 2) čustvena in 3) telesna samopodoba).

S samopodobo je tesno povezano **samospoštovanje**, ki je opredeljeno kot vidik pojma o sebi. Vsebuje sodbo o lastnih vrednostih in čustvih, povezanih s temi sodbami, ter daje vrednostno oceno samega sebe (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Pove nam, koliko smo zadovoljni sami s sabo, kako se ocenjujemo (pozitivno ali negativno) in kako se sprejemamo take, kot smo. Samospoštovanje je pozitivno ali negativno stališče posameznika do sebe. Pozitivno stališče ali visoko samospoštovanje pomeni, da se posameznik sprejema takšnega, kot je, se ceni, je zadovoljen s seboj in se čuti vrednega spoštovanja. Oseba z negativnim stališčem do sebe ali z nizkim samospoštovanjem pa ima o sebi negativno mnenje (po Rosenberg, 1965, v Kobal, 2000). Delimo ga na občutek kompetentnosti, ki se nanaša na posameznikov občutek lastne učinkovitosti, in na samougajanje, ki predstavlja posameznikov občutek socialne vrednosti.

Samoučinkovitost zajema prepričanja v posameznikovo zmožnost organiziranja in izvajanja določenih vedenj, ki so potrebna za uspešno spoprijemanje z okoliščinami (Bandura, 1977). Subjektivna prepričanja naj bi oblikovala posameznikova čustvena stanja, raven motivacije in vedenje. Kar pomeni, da se bo posameznik izogibal okoliščinam, za katere bo menil, da presegajo njegove zmožnosti, ali pa bo postal bolj motiviran za spoprijemanje z okoliščinami, v katerih se bo čutil osebno kompetenten. Se pravi, da lahko vedenje posameznikov razberemo na podlagi njihovih prepričanj o lastnih sposobnostih. Dejanska zmožnost je učinkovita v tolikšni meri, kot je učinkovito dejansko izvajanje in uporaba te sposobnosti. Za optimalno učinkovitost mora biti vedno prisotna določena skladnost med zaznano samoučinkovitostjo in dejanskimi sposobnostmi. Samoučinkovitost prispeva k razvoju spretnosti ter usvajanju novih vedenjskih vzorcev. Ljudje z visoko samoučinkovitostjo z neprestanim trudom izgradijo več spretnosti, medtem ko ljudje z nizko samoučinkovitostjo omejujejo in zavirajo razvoj potrebnih spretnosti. Za kompetentno delovanje posameznika je potrebna harmonija med prepričanji o sebi na eni strani ter spretnostmi in znanjem, ki ga ima posameznik, na drugi strani (Bandura, 1997, v Fesl Martinčević, 2004).

Poznamo štiri vire samoučinkovitosti (povzeto po Woolfolk, 2002).

- Izkušnje z obvladovanjem

Predstavlja najmočnejši vir informacij o učinkovitosti. So naše lastne izkušnje. Uspeh pomeni večjo učinkovitost, medtem ko jo neuspeh zniža.

Fiziološko in čustveno vznburjenje

Raven vznburjenja vpliva na samoučinkovitost tako, da smo, kadar se soočimo z nalogo, anksiozni in zaskrbljeni, kar zniža raven učinkovitosti, ali pa smo vznemirjeni, kar dvigne učinkovitost.

- Izkušnje opazovanja

To pomeni, da dosežke modelira nekdo drug. Bolj kot se posameznik identificira z modelom, večji vpliv ima na samoučinkovitost. Kadar je model uspešen, se posameznikova samoučinkovitost poveča, obratno pa je, kadar je neuspešen, saj njegova samoučinkovitost upade.

- Socialno prepričevanje

Pri tem gre za specifične povratne informacije o uspešnosti. Trajnega povečanja samoučinkovitosti ne more ustvariti, lahko pa naleti na poslabšanje, ki povzroči dvom o sebi in prekine vztrajanje.

Odnos med različnimi koncepti samovrednotenja

Odnos med samopodobo in samoučinkovitostjo

Samoučinkovitost se razlikuje od samopodobe v tem, da vključuje sodbe o sposobnostih, ki so specifične glede na nalogo, in je usmerjena v prihodnost (Pajares, 1997, v Woolfolk, 2002). Samopodoba pomeni bolj globalen konstrukt in vsebuje zaznave sebe, vključno s samoučinkovitostjo. Kot je bilo zapisano že pri razlagi samopodobe, se ta razvije kot rezultat notranjega in zunanjega primerjanja in kot referenčni okvir služijo drugi posamezniki ali drugi vidiki sebe. Samoučinkovitost pa se osredinja na sposobnost za uspešno opravljanje določene naloge brez potrebe po primerjanju (Marsh, Walker in Debus, 1991, v Woolfolk, 2002).

Študije (Pajarez in Kranzler, 1995, v Fesl Martinčević, 2004) so pokazale, da samoučinkovitost veliko bolje napoveduje vedenje kakor mera samopodobe, pri tem pa mera samopodobe izgubi skoraj vso svojo napovedno moč, če iz nje izločimo vpliv samoučinkovitosti.

Bong in Skaalvik (2003, v Slana, 2008) prav tako obravnavata podobnosti in razlike med samopodobo in samoučinkovitostjo. Obe bolj ali manj napovedujeta motivacijo, emocije in dejavnost. V definiciji obeh konstruktov se pojavlja zaznavanje kompetentnosti, kot glavni vir informacij so obema konstruktoma neposredne izkušnje uspehov in informacije, ki so

pridobljene s socialno primerjavo. Zagovarjata tudi, da samoučinkovitost deluje kot aktivni predhodnik razvoja samopodobe in je hierarhično nižji vidik samopodobe.

Odnos med samoučinkovitostjo in samospoštovanjem

Stajkovic in Luthans (1998, v Fesl Martinčević, 2004) izpostavljata dve razliki med samoučinkovitostjo in samospoštovanjem. Samospoštovanje se obravnava kot globalni konstrukt, ki predstavlja samovrednotenje posameznika prek različnih okoliščin in je bolj stabilna osebnostna poteza. Samoučinkovitost pa je prepričanje o določeni sposobnosti, ki je vezana na specifično nalogo in se s pridobivanjem novih informacij in izkušenj dinamično spreminja.

Samoučinkovitost sicer lahko vpliva na samospoštovanje, a vpliv ni nujen in vedno prisoten. Oseba z visokim samospoštovanjem ima lahko nizko samoučinkovitost v neki specifični okoliščini. Bandura (1997, v Fesl Martinčević, 2004) opozarja, da visoko samospoštovanje, za razliko od visoke samoučinkovitosti, ni nujno napovedovalec uspeha.

Tafarodi in Swann (2001, v Slana, 2008) pravita, da lahko samospoštovanje razdelimo na dve dimenziji: na osebno kompetentnost in samougajanje. Osebno kompetentnost enačita z občutkom splošne samoučinkovitosti. Medtem ko Fesl Martinčević (2004) navaja, da ne moremo enačiti konceptov samoučinkovitosti in osebne kompetentnosti.

Odnos med samospoštovanjem in samopodobo

Samospoštovanje je povezano s samopodobo, saj pomeni biti sposoben predstavljati si sebe in to podobo gledati s pozitivnimi občutki. Samospoštovanje zahteva realistično zavedanje samega sebe, in sicer razmišljanje o sebi in ugotavljanje, da se lahko počutiš dobro, če se spopadaš s težavnimi stvarmi, iskanje strategij, da to dosežeš in usmerjanje svoje energije na različna področja, ki so zate pomembna. Pri tem pa potrebujejo spodbude, da posamezniki ne obupajo prehitro, in pohvale za opravljeno nalogo (Greenspan, 2008).

Številne raziskave kažejo, da je samospoštovanje del samopodobe. Samospoštovanje je vrednostni odnos do samega sebe in zajema čustva, ki jih posameznik goji do sebe. Izsledki raziskav potrjujejo tudi pozitivno korelacijo med samopodobo in samospoštovanjem: oseba z visoko samopodobo ima visoko samospoštovanje ter oseba, ki o sebi nima visokega mnenja, se tudi ne ceni prav dosti (povzeto po Kobal Grum, Leskovšek in Uzman, 2003).

Koncepti samovrednotenja in glasbeno izobraževanje

Še posebno aktivno ukvarjanje z glasbo je eden izmed pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje pozitivne samopodobe in zdravega samospoštovanja. V tej smeri je bilo opravljenih kar nekaj raziskav, ki jih bomo navedli v nadaljevanju.

V številnih raziskavah so skušali ugotoviti, kako glasbeno izobraževanje vpliva na otrokovo samozavest. Izsledki teh raziskav niso enotni. Nekatere študije potrjujejo obstoj pozitivnih povezav med sodelovanjem v zboru, orkestru ali učenjem inštrumenta in samozavestjo (Amchlin, Kopf in Weaver, 1991; Hietolahti-Ansten in Kalliopuska, 1991; Nollin in Vander Arks, 1977; Wig in Boyle, 1982; Wood, 1973), druge študije pa niso dokazale teh povezav (Legette, 1994; Linch, 1994). Ugotovljeno je bilo tudi, da učenje inštrumenta različno vpliva na samozavest dečkov in deklic (Lomen, 1970; Wamhoff, 1972). Večji vpliv učenja inštrumenta se je pokazal pri dečkih (Lomen, 1970), Wamhoff (1972) pa je opazil razlike tudi pri deklicah. Duke, Flowers in Wolfe (1997) so na podlagi raziskave, v kateri so z odgovori otrok, staršev in učiteljev proučevali vpliv glasbenega izobraževanja na samozavest, dognali, da so vplivi pozitivni. Costa-Giomi (2004) je v triletni longitudinalni študiji med drugim ugotovila, da ima učenje klavirja pozitiven učinek na otrokovo samozavest. Pri odraslih glasbo uporabljajo kot učinkovito terapevtsko sredstvo v skupinski terapiji posameznikov, ki niso dovolj samozavestni (Clendonon-Wallen, 1991; Kiviland, 1986).

Največ raziskav, ki so iskale odgovor na vprašanje o povezanosti glasbe in samovrednotenja, je usmerjenih na področje povezanosti glasbenega izobraževanja in samoučinkovitosti, saj je to koncept, ki se najbolj neposredno navezuje na področje glasbene dejavnosti.

Ritchie in Williamon (2011a) sta izvedla raziskavo, s katero sta želela ugotoviti povezanost glasbene dejavnosti s samoučinkovitostjo med učenci osnovne šole. Rezultati so pokazali, da imajo učenci, ki se aktivno ukvarjajo z glasbo (učenje inštrumenta, petje), višjo stopnjo samoučinkovitosti. McCormick in McPherson (2003) sta opozorila na pomembnost kognitivnih procesov v povezavi z glasbo in ugotovila, da je samoučinkovitost pomemben napovedovalec dejanske glasbene uspešnosti. Ritchie in Williamon (2011b) sta v svoji raziskavi preučevala dve vrsti glasbene samoučinkovitosti, in sicer samoučinkovitost vadbe in samoučinkovitost nastopanja. Samoučinkovitost za učenje glasbe je bila višja pri posameznikih, ki so študirali na glasbenem konservatoriju, za katerega je značilno, da daje večji poudarek specializiranemu vidiku instrumentalnega/vokalne-

ga študija, kot pri univerzitetnih študentih glasbe, pri katerih je študij zasnovan širše in vključuje tudi muzikologijo, glasbeno pedagogiko, glasbeno administracijo in glasbeno tehnologijo. Po drugi strani pa se med izbranimi skupinama niso pokazale razlike v samoučinkovitosti glasbenega nastopanja.

Zanimivo je, da kljub temu da je pozitivna vloga glasbenega izobraževanja pri oblikovanju zdrave samopodobe učencev pogostokrat izpostavljena, konkretno tej temi ni bilo namenjeno več raziskovalne pozornosti. V zadnjih letih se je sicer razmahnilo preučevanje koncepta samoučinkovitosti v glasbenem izobraževanju, ni pa zaslediti raziskav, ki bi preučevale vpliv glasbenega izobraževanja na splošno učno uspešnost, pri čemer naj bi imeli mediacijsko funkcijo koncepti samovrednotenja (samopodoba, samospoštovanje, samoučinkovitost). Namen naše raziskave je bil preučiti povezanost glasbene dejavnosti s samopodobo in samoučinkovitostjo pri slovenskih osnovnošolcih.

V raziskavi smo si zastavili hipoteze:

- H1: med učenci, ki obiskujejo glasbeno šolo, in tistimi, ki je ne, ne obstajajo razlike v samopodobi;
- H2: v stopnji samoučinkovitosti ni razlik med učenci, ki obiskujejo glasbeno šolo, in tistimi, ki je ne;
- H3: obstaja povezanost med oceno pri pouku glasbene vzgoje in učenčevo samopodobo;
- H4: obstaja povezanost med oceno pri pouku glasbene vzgoje in stopnjo samoučinkovitosti;
- H5: obstaja povezanost med oceno pri inštrumentu in učenčevo samopodobo;
- H6: obstaja povezanost med oceno pri inštrumentu in stopnjo samoučinkovitosti;
- H7: obstaja povezanost med oceno pri nauku o glasbi in učenčevo samopodobo;
- H8: obstaja povezanost med oceno pri pouku nauka o glasbi in stopnjo samoučinkovitosti.

Metoda

Udeleženci

V raziskavo je bilo vključenih 153 učencev treh različnih osnovnih šol v zasavski regiji. Sodelovali so učenci od četrtega do devetega razreda. Med njimi je bilo 51 učencev, ki obiskujejo glasbeno šolo, in 102 učenca, ki je ne. Vzorec je vključeval 77 deklic in 76 dečkov.

Instrumenti

Harrisova lestvice pojma sebe za otroke, stare osem do šestnajst let (Piers in Haris, 1964, v Lamovec 1994). Lestvica je oblikovana na podlagi enorazsežnostnega modela samo-

podobe. Izhaja iz predpostavke, da se samopodoba nanaša na posameznikovo splošno samooceno. Po analizi rezultatov sta avtorja dobila namesto splošnega faktorja šest faktorjev (telesni videz, socialno vedenje, intelektualni status, zadovoljstvo s samim sabo, priljubljenost in anksioznost (pomeni negotovost, zaskrbljenost, strah, bojazen)). Lestvica je namenjena osebam od osmega do šestnajstega leta. Zanesljivost vprašalnika smo preverili tako, da smo izračunali Cronbachov koeficient α , ki je znašal 0,893.

Lestvica glasbene samoučinkovitosti (Habe, 2010) je bila oblikovana za namen raziskave. Sestavljena je iz trinajstih trditev, ki merijo posameznikovo glasbeno samoučinkovitost na petstopenjski lestvici, na kateri mora posameznik oceniti, v kolikšni meri določena trditev velja zanj (1 – sploh ne velja zame, 5 – popolnoma velja zame). Veljavnost vprašalnika je bila zagotovljena z oceno treh ekspertov, zanesljivost pa je bila izračunana s koeficientom zanesljivosti (Cronbachov alfa), ki je znašal 0,839.

Postopek

Najprej smo pridobili privoljenja staršev za testiranje, nato pa v treh različnih osnovnih šolah zasavske regije opravili skupinsko testiranje. Učenci so najprej odgovarjali na vprašanja o demografskih spremenljivkah, nato pa so izpolnjevali Harrisovo lestvico pojma sebe in lestvico glasbene učinkovitosti. Podatki so bili obdelani s statističnim paketom SPSS. Izračunane so absolutne (f) in odstotne ($f\%$) frekvence, aritmetična sredina in standardna deviacija. Za preizkušanje pomembnosti razlik med neodvisnimi spremenljivkami je bil uporabljen t-test, za preizkušanje povezanosti med spremenljivkami pa Pearsonov koeficient korelacije.

Rezultati in interpretacija

Samopodoba	Obiskovanje glasbene šole	N	M	SD	t	p
	Da	51	63,16	6,370	2,022	0,045
	Ne	102	60,51	9,682		

Tabela 1 | Izid t-testa proučevanja razlik v samopodobi glede na obiskovanje glasbene šole

Legenda: N – numerus, M – aritmetična sredina, SD – standardna deviacija, t – preizkus pomembnosti razlik med aritmetičnima sredinama, p – raven pomembnosti

Tabela kaže, da obstaja trend statistično pomembnih razlik glede na obiskovanje glasbene šole in samopodobo ($t = 2,022$, $p = 0,045$). Učenci, ki obiskujejo glasbeno šolo, naj bi imeli bolj pozitivno samopodobo. Dobljeni rezultati so skladni z ugotovitvami različnih študij (Amchlin, Kopf in Weaver, 1991; Hietolahti-Ansten in Kalliopuska, 1991; Nollin in Vander Arks, 1977; Wig in Boyle, 1982; Wood, 1973). Pri tem se lahko vprašamo, ali imajo res učenci, ki obiskujejo glasbeno šolo, posle-

dično tudi bolj pozitivno samopodobo, ali pa se že v osnovi za obiskovanje glasbene šole odločijo otroci, ki imajo bolj pozitivno samopodobo. Kot pravi Humphreys (2002) sta za samospoštovanje pomembna človekov občutek, da je vreden ljubezni, in občutek sposobnosti. Menimo, da učenci, ki se sami odločijo za vpis v glasbeno šolo, tudi doživijo ta dva občutka.

Prvo hipotezo lahko torej delno sprejmemo.

Samo- učinkovitost	Obiskovanje glasbene šole	N	M	SD	t	p
	Da	51	11,90	1,803	7,229	0,000
	Ne	102	8,98	3,187		

Tabela 2 | Izid t-testa proučevanja razlik v samoučinkovitosti glede na obiskovanje glasbene šole

Iz tabele 2 lahko razberemo, da obstaja statistično značilna razlika glede na obiskovanje glasbene šole pri merjenju samoučinkovitosti ($t = 7,229$, $p = 0,000$). To pomeni, da imajo učenci, ki obiskujejo glasbeno šolo, višjo stopnjo samoučinkovitosti, kot tisti, ki je ne. Schunk in Meece (2006) sta ugotovila, da je samoučinkovitost odvisna od posameznikovih sposobnosti in inteligentnosti. To pomeni, da se sposobnejši učenci zaznavajo kot bolj učinkoviti pri izvedbi določene naloge kakor manj sposobni učenci. Dobljeni rezultati tako niso presenetljivi, saj je koncept samoučinkovitosti konkretno usmerjen na glasbeno aktivnost in ni čudno, da imajo otroci, ki obiskujejo glasbeno šolo, občutek večje samoučinkovitosti za glasbeno dejavnost, kot otroci, ki ne obiskujejo glasbene šole.

Na podlagi dobljenih rezultatov lahko sprejmemo drugo hipotezo.

	Ocena pri pouku glasbene vzgoje	Samopodoba
Ocena pri pouku glasbene vzgoje	r	0,466
	p	0,000
	N	131

Tabela 3 | Izid Pearsonovega koeficienta korelacije med oceno pri pouku glasbene vzgoje in samopodobo

Opomba: Upoštevali smo le tiste učence, ki so imeli številčne ocene, medtem ko učencev z opisnimi ocenami nismo upoštevali.

Legenda: r – Pearsonov korelacijski koeficient, p – nivo statistične pomembnosti, N – numerus

Pearsonov koeficient korelacije ima vrednost 0,466, kar pomeni, da obstaja pozitivna in srednje močna povezava med obema spremenljivkama. Tudi Coopersmith (1967, v Kobal, 2000) je našel pozitivno povezanost med šolskimi ocenami in samospoštovanjem. Zopet pa lahko izpostavimo, da bi težko sklepali, ali je ocena pri pouku glasbene vzgoje posledica učenčeve samopodobe ali pa samopodoba vpliva na oceno. Verjetno gre za interaktiven odnos.

Na podlagi dobljenih rezultatov lahko potrdimo tretjo hipotezo.

		Ocena pri pouku glasbene vzgoje	Samoučinkovitost
Ocena pri pouku glasbene vzgoje	r	1	0,340
	p		0,000
	N	131	131

Tabela 4 | Izid Pearsonovega koeficienta korelacije med oceno pri pouku glasbene vzgoje in samoučinkovitostjo

Opomba: Upoštevali smo le učence, ki so imeli številčne ocene, medtem ko učencev z opisnimi ocenami nismo upoštevali.

Povezava med obema spremenljivkama je statistično pomembna, saj je $p \leq 0,05$, kar pomeni, da lahko **potrdimo četrto hipotezo**. Med spremenljivkama obstaja nizka statistična povezanost. Raziskava M. Puklek - Levpušček (2001) je pokazala, da so učenci z boljšimi ocenami bolj notranje motivirani za pouk in učenje, doživljajo se kot bolj učinkoviti in imajo več možnosti za samostojne odločitve pri učenju.

		Ocena pri inštrumentu	Samopodoba
Ocena pri inštrumentu	r	1	0,254
	P		0,072
	N	51	51

Tabela 5 | Izid Pearsonovega koeficienta korelacije med oceno pri inštrumentu in samopodobo

S Pearsonovim korelacijskim koeficientom smo ugotovili, da med oceno pri inštrumentu in učenčevo samopodobo obstaja zgolj trend povezanosti, tako da kakšnih pomembnejših sklepov na podlagi dobljenih rezultatov ne moremo sprejeti in s tem **ovržemo peto hipotezo**. Morda bi se z večjim vzorcem ta povezanost izkazala za statistično pomembno.

		Ocena pri inštrumentu	Samoučinkovitost
Ocena pri inštrumentu	r	1	0,327
	p		0,019
	N	51	51

Tabela 6 | Izid Pearsonovega koeficienta korelacije med oceno pri inštrumentu in samoučinkovitostjo

Iz tabele je razvidno, da obstaja med spremenljivkama nizka pozitivna korelacija, kar **potrjuje našo šesto hipotezo**. Predvidevamo lahko, da so učenci, ki imajo boljšo oceno pri inštrumentu, bolj motivirani za igranje. Ker samoučinkovitost prispeva k razvoju spretnosti domnevamo, da imajo učenci z boljšo oceno pri inštrumentu bolj razvite spretnosti igranja, vložijo več truda v igranje in kažejo večji interes za igranje na inštrumente.

		Ocena pri nauku o glasbi	Samopodoba
Ocena pri nauku o glasbi	r	1	0,022
	p		0,879
	N	51	51

Tabela 7 | Izid Pearsonovega koeficienta korelacije med oceno pri nauku o glasbi in samopodobo

Povezanost med oceno pri nauku o glasbi in samopodobo se ni pokazala kot statistično pomembna.

		Ocena pri nauku o glasbi	Samoučinkovitost
Ocena pri nauku o glasbi	r	1	0,146
	p		0,308
	N	51	51

Tabela 8 | Izid Pearsonovega koeficienta korelacije med oceno pri nauku o glasbi in samoučinkovitostjo

Vidimo lahko, da tudi občutek samoučinkovitosti pri učencih ni pomembno povezana z oceno pri nauku o glasbi.

Na podlagi rezultatov v tabelah 7 in 8 lahko ovržemo sedmo in osmo hipotezo.

Sklepi

Poglavitne ugotovitve naše raziskave so:

- učenci, ki obiskujejo glasbeno šolo, izkazujejo bolj pozitivno samopodobo in imajo boljši občutek samoučinkovitosti, kot tisti, ki je ne;
- samopodoba in samoučinkovitost sta povezani z oceno pri pouku glasbene vzgoje;
- povezanost med oceno pri inštrumentu in učenčevo samopodobo ne obstaja;
- obstaja povezanost med oceno pri inštrumentu in samoučinkovitostjo;
- samopodoba in samoučinkovitost nista povezani z oceno pri nauku o glasbi.

Na podlagi dobljenih rezultatov lahko torej predvidevamo, da aktivno ukvarjanje z glasbo prinaša pozitivne učinke za učenčevo samovrednotenje in je lahko pomemben vzvod oblikovanja otrokove zdrave samopodobe. Kot opozarja Kobal Grum samopodoba učencev ni ena sama, temveč je sestavljena iz področij, ki vsako zase pokrivajo različne učne predmete, in iz področij, ki se ne nanašajo neposredno na šolske in učne kontekste. Glasbena aktivnost je vsekakor lahko področje, v okviru katerega otrok pridobiva pozitivne izkušnje, poleg tega pa so učinki lahko še toliko močnejši, ker neposredno vplivajo

na čustva učenca. Prav to s seboj prinaša izjemno pomembnost osebnosti učiteljev za glasbo tako v osnovnih kot tudi v glasbenih šolah na eni strani in na drugi strani motivirajočih oblik in načinov dela pri glasbenem pouku.

Omeniti je treba, da je imela naša raziskava določene pomanjkljivosti, in da bi jo bilo po svojih metodoloških značilnostih primerneje uvrščati v pilotsko študijo. Raziskava je bila izvedena na relativno majhnem vzorcu, poleg tega je vzorec vključeval le osnovne šole zasavske regije. Rezultati so temeljili na samocenah učencev, kar bi bilo priporočljivo dopolniti z ocenami drugih. Razmisliti bi bilo morda treba tudi o uporabi drugih, bolj specifičnih instrumentov za merjenje samovrednotenja v glasbenem izobraževanju.

Dobljeni rezultati sicer pomenijo začetni vpogled v raziskovalno problematiko samovrednotenja in glasbenega izobraževanja, vendar pa jih zaradi omejitev raziskave ne smemo posploševati in bi jih bilo treba v prihodnosti preučiti bolj podrobno. Še posebno priporočljivo bi bilo preučiti kavzalno zvezo – vpliv glasbenega izobraževanja na posameznikovo samovrednotenje.

Viri in literatura

1. Amchin, R., Kopf, T. in Weaver, M. (1991). *Effects of Arts Education on High School Student Self-Concept, paper presented at the convention of the Ohio Music Educators Association*. Cleveland, Ohio.
2. Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
3. Costa-Giomi, E. (2004). Effects of three years of piano instruction on children's academic achievement, school performance and self-esteem. *Psychology of music*, 32(2), 139–152.
4. Duke, B., Flowers, P. in Wolfe, D. (1997). Children who study piano with excellent teachers. *Bulletin of the council for research in music education*, 132, 51–85.
5. Fesl Martinčević, M. (2004). Samoučinkovitost v kontekstu organizacijske psihologije. *Psihološka obzorja*, 13 (3), 77–106.
6. Greenspan, S.I. (2008). *Izjemni otroci*. Tržič: Učila International.

7. Habe, K. (2005). *Vpliv glasbe na kognitivno funkcioniranje*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Oddelek za psihologijo.
8. Hietolahti-Ansten, M. in Kalliopuska, M. (1991). Self-esteem and empathy among children actively involved in music. *Perceptual and motor skills*, 27, 1364–1366.
9. Humphreys, T. (2002). *Otrok in samozavest: kako doseči in utrditi samospoštovanje že v mladih letih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
10. Jurišević, M. (1999). *Samopodoba šolskega otroka*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
11. Kiviland, M. (1986). The use of music to increase self-esteem in conduct disorder adolescents. *Journal of music therapy*, 15(1), 136–144.
12. Kobal, D. (2000). *Temeljni vidiki samopodobe*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
13. Kobal Grum, D. Leskovšek, N. in Učman, S. (2003). *Samopodoba med motivacijo in tekmovalnostjo: interdisciplinarni pristop*. Ljubljana: Študentska založba.
14. Lamovec, T. (1994). *Psihodiagnostika osebnosti 2*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
15. Legette, R. M. (1994). The effect of a selected use of music instruction on the self-concept and academic achievement of elementary public school students. *Dissertation Abstracts International*, 54(7), 2502A.
16. Linch, S. A. (1994). Differences in academic achievement and level of self-esteem among high school participants in instrumental music, non-participants and students who discontinue instrumental music education. *Dissertation abstracts international*, 54(9), 3362A.
17. Lomen, D. O. (1970). Changes in self-concept factors: A comparison of fifth-grade instrumental music participants and nonparticipants in target and nontarget schools in Des Moines, Iowa. *Dissertation abstracts international*, 31, 3962A.
18. Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2004). *Razvojnaja psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut FF.
19. McCormick, J. in McPherson G. (2003). The role of self-efficacy in a musical performance examination: An exploratory structural equation analysis. *Psychology of music*, 31 (1), 37–51.
20. Nollin, W. in Vander Arks, S. (1977). A pilot study of patterns of attitudes toward preschool music experience, self-esteem and socio-economic status in elementary and junior high school students. *Contributions to music education*, 5, 31–46.
21. Puklek - Levpušček, M. (2001). Doživljanje vedenja učiteljev, motivacijska prepričanja in samoregulativno učenje pri različno starih mladostnikih. *Psihološka obzorja*, 10 (4), 49–61.
22. Ritchie, L. in Williamon, A. (2011a). Measuring distinct types of musical self-efficacy. *Psychology of music*, 39 (3), 328–344.

23. Ritchie, L. in Williamon, A. (2011b). Primary school children's self-efficacy for music learning. *Journal of research in music education*, 59 (2), 146-161.
24. Schunk, D. H. in Meece, J. L. (2002). Self-efficacy development in adolescents. In F. Pajares, & T. Urdan (Ur.), *Self-efficacy beliefs in adolescents* (16 - 31). New York: Information Age Publishing.
25. Shavelson, R. J., & Bolus, R. (1982). Self-concept: The interplay of theory and methods. *Journal of Educational Psychology*, 74, 3-17.
26. Slana, S. (2008). Zaznavanje samoučinkovitosti pri dijakih in njena povezanost s testno anksioznostjo. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
27. Wamhoff, M. J. (1972). A comparison of self-concept of forth grade students enrolled and not enrolled in instrumental music in selected schools in the Barstow, California School District. *Dissertation abstracts international*, 33, 626A.
28. Wigg, J. A. in Boyle, J. D. (1982). The effect of keyboard learning experiences on middle school general music students' music achievement and attitudes. *Journal of research in music education*, 30(3), 163-172.
29. Wood, A. L. (1973). The relationship of selected factors to achievement motivation and self-esteem among senior high school band members. *Dissertation abstracts international*, 35, 1150A.
30. Woolfolk, A. (2002). Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy.